

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 13 oktober 2023
(OR. en)

14191/23

AG 118
EMPL 484
SOC 681
MIGR 338
COH 72
SAN 586

FÖLJENOT

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	12 oktober 2023
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2023) 577 final
Ärende:	MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN Befolkningsutvecklingen i Europa: en verktygslåda med åtgärder

För delegationerna bifogas dokument – COM(2023) 577 final.

Bilaga: COM(2023) 577 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 11.10.2023
COM(2023) 577 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

Befolkningsutvecklingen i Europa: en verktygslåda med åtgärder

1. INLEDNING

Människor över hela Europa lever längre, friskare liv. Den förväntade livslängden i Europa har ökat de senaste årtiondena tack vare omfattande sociala och ekonomiska framsteg, däribland förbättrad levnadsstandard, tillgång till utbildning och framsteg inom hälso- och sjukvård och medicin. I takt med att den förväntade livslängden ökar måste Europa bygga ett samhälle som sätter värde på längre och friskare liv, stärker äldre medborgare och främjar både nuvarande och kommande generationers välfärd och välbefinnande.

Befolkningsutvecklingen har dock en direkt inverkan på EU:s humankapital och konkurrenskraft. Kombinationen av en åldrande befolkning och en krympande befolkning i arbetsför ålder förväntas förvärra bristen på arbetskraft och öka trycket på de offentliga budgetarna. En åldrande befolkning kommer sannolikt också att ha en djupgående inverkan på investeringar, produktivitet och näringsverksamhet. Dessutom påverkar befolkningsutvecklingen den sociala, territoriella och generationsöverskridande sammanhållningen i våra demokratiska samhällen, eftersom vissa medlemsstater och regioner påverkas mer än andra.

I sina slutsatser från juni 2023 efterfrågade Europeiska rådet en verktygslåda för att ta itu med de demografiska utmaningarna, och särskilt deras inverkan på Europas konkurrensfördel. Medborgarna förväntar sig att EU och de nationella myndigheterna vidtar gemensamma åtgärder för att hantera befolkningsutvecklingen och dess konsekvenser. Relevant politik bör vägledas av principerna om jämställdhet och rättvisa mellan generationerna¹, utgå från lokala förhållanden som tar hänsyn till landsbygdsområden och avlägsna områden samt omfatta andra globala megatrender, t.ex. den gröna och den digitala omställningen. Uppgiftens omfattning kräver en samordnad myndighetsövergripande strategi som involverar alla aktörer i ekonomin och samhället på ett demokratiskt och inkluderande sätt. Med en sådan strategi kan demografiska trender hanteras på ett sätt som stärker Europas motståndskraft överlag, något som EU-medborgarna betonade i samband med konferensen om Europas framtid.²

Befolkningsutvecklingen beror främst på de livsval enskilda personer och familjer gör. EU:s och medlemsstaternas politik bör dock bidra till att människor i Europa kan förverkliga sina ambitioner. I detta syfte bör offentlig politik och offentligt stöd på relevant nivå anpassas för att

- i. göra det lättare att förena **familjelivet och lönearbete**, särskilt genom att säkerställa tillgång till barnomsorg av hög kvalitet och balans mellan arbete och privatliv, i syfte att främja jämställdhet,
- ii. stärka och hjälpa **yngre generationer** att blomstra, utveckla sina färdigheter och få tillträde på arbetsmarknaden samt tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder,
- iii. stärka **äldre generationer** och upprätthålla deras välfärd genom reformer i kombination med lämpliga arbetsmarknads- och arbetsplatsåtgärder,

¹ Rättvisa mellan generationerna är idén om rättvisa eller rättvisa mellan olika generationer. Begreppet kan tillämpas på rättvisa i dynamiken mellan barn, ungdomar, vuxna och äldre samt mellan nuvarande och kommande generationer. Det omfattar flera områden och ämnen, t.ex. ekonomisk eller social rättvisa, levnadsstandard eller klimatförändringar.

² Konferensen om Europas framtid, rapport om slutresultatet, maj 2022 (15. Förslag: Demografisk omställning).

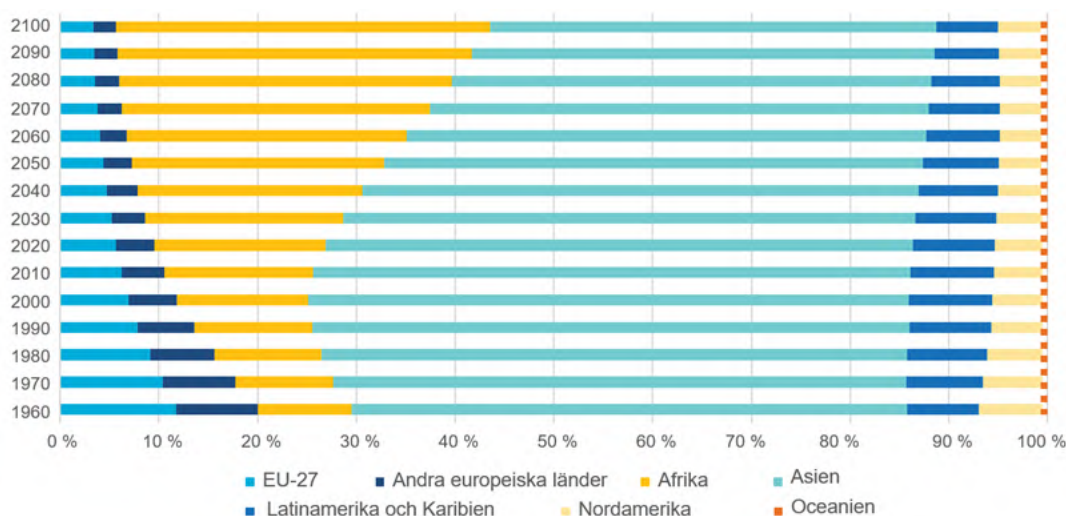
- iv. vid behov bidra till att avhjälpa bristen på arbetskraft genom **reglerad laglig migration** som till fullo kompletterar utnyttjandet av talanger inom unionen.

EU:s verktyg – rättsliga instrument, politiska ramar och finansiering – bör på ett effektivt sätt kombineras med nationell och regional politik för att stärka och stödja alla generationer så att de kan förverkliga sina livsval och sin potential i ekonomin och samhället i stort.

2. BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN OMFORMAR VÅRA EKONOMIER OCH SAMHÄLLEN

Under de kommande åren riskerar EU:s krympande och fortsatt åldrande befolkning att **inverka negativt på EU:s långsiktiga konkurrenskraft**. Jordens befolkning beräknas växa under 2000-talet, och en åldrande befolkning kommer att utgöra en allt vanligare demografisk trend världen över³. Förändringstakten varierar mellan länderna och en stor del av den globala befolkningstillväxten beräknas äga rum i låginkomstländer. På grund av en åldrande befolkning och allt lägre födelsetal i EU kommer befolkningen att nå sin kulmen omkring 2026 och gradvis minska under årtiondena därefter. Den del av EU:s befolkning som är i arbetsför ålder beräknas minska (med 57,4 miljoner fram till 2100), och den demografiska försörjningskvoten för äldre beräknas öka (från 33 % till 60 % fram till 2100)⁴. Till följd av denna utveckling kommer EU:s andel av jordens befolkning fortsätta att minska (från 6 % i dag till under 4 % år 2070⁵), vilket eventuellt kommer att minska den inre marknadens betydelse i relation till den globala ekonomin och minska EU:s geopolitiska inflytande.

BERÄKNAD ANDEL AV JORDENS BEFOLKNING EFTER VÄRLDSDEL, 1960–2100 (I %)

³ FN:s avdelning för ekonomiska och sociala frågor, befolkningsavdelningen, om utsikterna för världens befolkning 2022.

⁴ *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review*, SWD(2023) 248 final.

⁵ Se rapporten om de demografiska förändringarnas konsekvenser, COM(2020) 241 final. *The impact of demographic change – in a changing environment* (inte översatt till svenska), SWD(2023) 21 final.

Om befolkningsutvecklingen inte hanteras kan den komma att ytterligare förvärra bristen på arbetskraft och skapa flaskhalsar i ekonomin. Redan nu ligger bristen på arbetskraft i EU på rekordhöga nivåer, och en minskande befolkning i arbetsför ålder är en av flera olika faktorer. Efterfrågan är särskilt stor inom STEM-sektorn (naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik), IKT (informations- och kommunikationsteknik), byggindustrin, hälso-och sjukvården och transport (särskilt på lastbils- och busschaufförer) i flera medlemsstater och regioner⁶. Eftersom personer födda mellan mitten av 1940-talet och mitten av 1960-talet går i pension fram till och med mitten av 2030-talet beräknas bristen på arbetskraft inom både hög- och lågkvalificerade yrken öka avsevärt i avsaknad av trender som uppväger denna brist. Aktivering på arbetsmarknaden och löneökningar inom yrken som drabbats särskilt hårt kan dämpa bristen på arbetskraft, men om löneökningarna inte åtföljs av produktivitetsökningar kan dock stigande arbetskraftskostnader också komma att påverka EU-företagens konkurrenskraft gentemot konkurrenter i andra större ekonomier.

Befolkningsutvecklingen kan skapa nya möjligheter inom flera olika sektorer men också förvärra vissa risker med koppling till strategiska beroenden. Europas åldrande befolkning ökar potentialen i den så kallade silverekonomin, som beräknas uppgå till 28,1 % av EU:s BNP år 2025⁷. I ett samhälle där människor lever allt längre och friskare liv uppstår möjligheter inom vitt skilda sektorer och områden, t.ex. teknik, vård och omsorg, medicin, kost och välbefinnande, utbildning och livslångt lärande, transport och finansiella tjänster samt den sociala ekonomin. Befolkningsutvecklingen påverkar också tillgången till vissa kritiska läkemedel genom att efterfrågan på läkemedel för åldersrelaterade sjukdomar och äldreomsorg ökar, vilket påverkar forskningsprioriteringarna på läkemedelsområdet. Dessutom kan bristen på arbetskraft utgöra hinder för ambitionerna att öka den lokala produktionen.

Befolkningsutvecklingen försvårar produktivitetstutmaningen. Högre produktivitet, som delvis vilar på innovation och automatisering (t.ex. användning av robotteknik och artificiell intelligens), och ackumulerande löner med koppling till dessa framsteg kan leda till avkastning som gynnar ett samhälle där människor lever allt längre och friskare liv, och som bidrar till att uppväga effekterna av en krympande befolkning i arbetsför ålder. Det kan dock visa sig svårt att uppnå ihållande produktivitetsökningar, särskilt eftersom äldre generationers lägre sparande innebär att resurser går till konsumtion snarare än till produktiva investeringar. Äldre arbetstagare känner eventuellt också större oro över behovet av att behöva uppdatera sina färdigheter. Dessutom har en åldrande befolkning en dämpande inverkan på näringsverksamhet eftersom det är mindre sannolikt att personer i äldre åldersgrupper startar nya företag, samt eftersom generationsöverskridande företagsöverlåtelser blir allt mer komplexa och mindre vanliga.

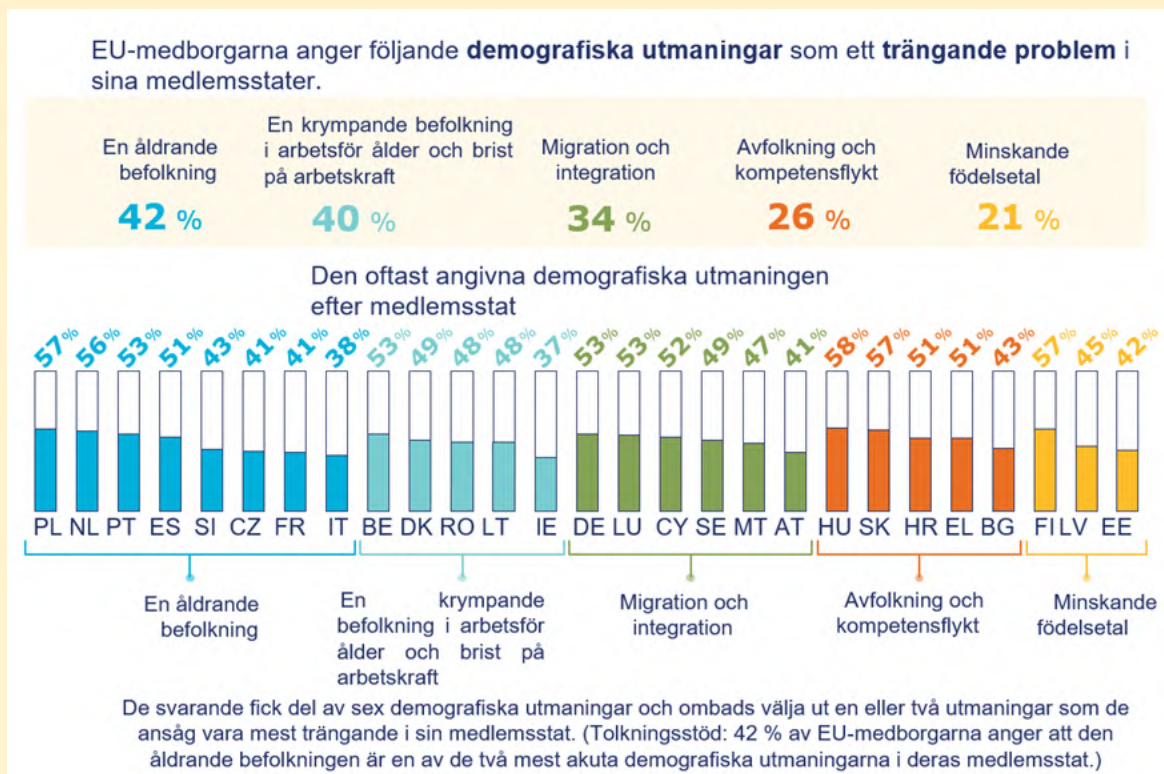
Hur ser EU:s medborgare på befolkningsutvecklingen och dess konsekvenser?

Enligt nya enkätresultat från Eurobarometern är sju av tio EU-medborgare överens om att de demografiska trenderna innebär en risk för EU:s ekonomiska **välstånd och konkurrenskraft**

⁶ *Employment and Social Developments in Europe*, Annual Review, SWD(2023) 248 final.

⁷ I en "silverekonomi" tillgodoser den ekonomiska verksamheten behoven hos personer över 50 år, till exempel genom de produkter och tjänster som köps och den ytterligare ekonomiska verksamhet som dessa utgifter ger upphov till. Europeiska kommissionen (2018), Silverekonomin – Slutrapport, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

på lång sikt.

Majoriteten av EU-medborgarna (51 %) anser att hanteringen av befolkningsutvecklingen bör **fortsätta att vara en politisk prioritering** både för EU och medlemsstaterna, och en stor majoritet – 85 % – är överens om att detta kräver ett **nära samarbete mellan myndigheter på alla nivåer**.

Enligt enkätsvaren föredrog medborgarna följande politiska lösningar och åtgärder för att hantera följderna av en åldrande befolkning: tillräckliga **pensioner** som kommer att vara fortsatt ekonomiskt överkomliga också för **kommande generationer** (49 %) och tillhandahållande av **hälso- och sjukvård** av hög kvalitet till överkomliga priser (49 %). När det gällde arbetsmarknaden ansåg medborgarna att åtgärder för att motverka **ungdomsarbetslöshet** är de mest effektiva (61 %), följt av åtgärder för att uppnå **balans mellan arbete och privatliv** (48 %)⁸.

En åldrande befolkning ökar trycket på de offentliga budgetarna. En krympande befolkning i arbetsför ålder utövar ett nedåtriktat tryck på intäkter från inkomstskatter och socialförsäkringsavgifter. När befolkningen däremot blir äldre beräknas utgifterna för hälso- och sjukvård, långvarig vård och omsorg samt pensioner öka från 24,6 % av BNP 2019 till nästan 27 % 2040⁹. Trycket på de offentliga budgetarna kan därför komma att minska det finanspolitiska utrymmet för investeringar inom andra politiska prioriteringar, t.ex. den gröna och den digitala omställningen. Dessutom behöver ett åldrande samhälle investera i anpassade

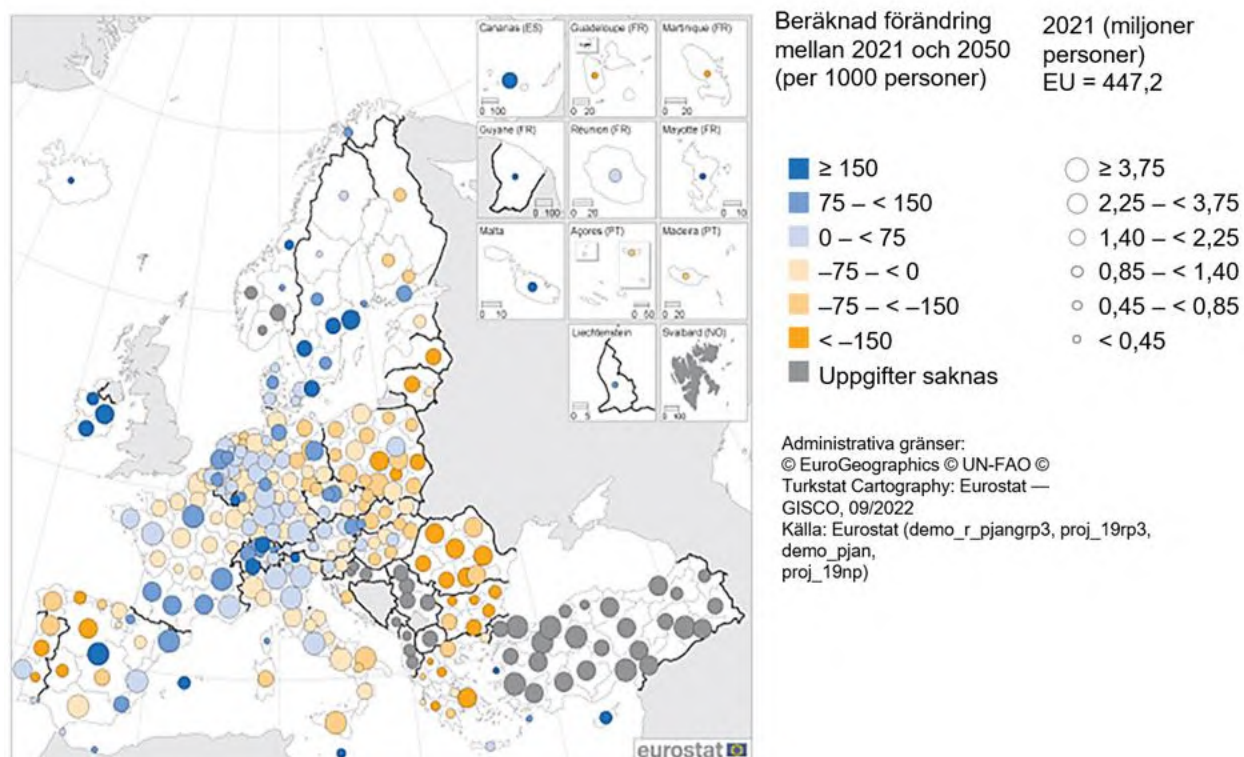
⁸ Flash Eurobarometer 534 om befolkningsutveckling i Europa (Fältarbete: 1.9–14.9.2023).

⁹ Europeiska kommissionen (2021), *The 2021 Ageing Report, Economic & Budgetary Projections for the EU Member States* (inte översatt till svenska).

rörlighets- och infrastrukturlösningar¹⁰ som kan gynna hela befolkningen och genomföras på ett miljö- och digitalvänligt sätt.

De demografiska förändringarna i EU samverkar med andra globala megatrender, t.ex. den gröna och den digitala omställningen. Koldioxidutsläppen hör nära samman med inkomstnivå, men också med konsumenters åldersprofil. Äldre människor konsumerar mindre i absoluta termer, men eftersom de ofta bor i mindre hushåll och har större energibehov har de högre utsläpp per capita. De är också högre representerade på landsbygden där beroendet av bil är större. Eftersom andelen äldre i befolkningen håller på att öka uppskattas det att upp till 39 % av utsläppen år 2060 kommer att genereras av personer över 65 år. Samtidigt har klimatförändringarna och luftföroreningar en negativ inverkan på befolkningens dödlighets- och sjuklighetstal, och detta gäller särskilt för sårbara grupper, däribland äldre. Klimatkrisen och miljöförstörelsen kan också spela in när det gäller att välja om man vill ha barn eller inte. Mot bakgrund av den digitala omställningen kan tekniken bidra till att göra hälso- och sjukvården och långvarig vård och omsorg mer kostnadseffektiv samt förbättra tillgången till och kvaliteten på tjänster, även på landsbygden och i avlägsna områden och för personer med funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet. Undermålig digital infrastruktur och låg digital kompetens kan dock förvärra klyftorna mellan regioner, samhällsgrupper och generationer.

BEFOLKNINGSUTVECKLING, 2021–2050

Territoriella skillnader riskerar att öka inom och mellan medlemsstaterna. Vissa regioner står inför de kombinerade utmaningarna med en åldrande befolkning, en låg och stagnerande

¹⁰ Se högnivågruppens slutrapport om framtiden för socialt skydd och välfärdsstaten i EU (2023).

andel personer med högre utbildning och utvandring av unga och utbildade. Detta riskerar att försätta dem i en kompetensutvecklingsfälla, vilket begränsar deras förmåga att bygga upp hållbara, konkurrenskraftiga och kunskapsbaserade ekonomier¹¹. Till följd av demografiska förändringar och strukturella omställningsprocesser hotas många mindre utvecklade regioner och landsbygdsregioner i allt högre grad av brist på arbetskraft och kompetens samt låg regional konkurrenskraft och förmåga att locka investeringar, med stora skillnader mellan städer och landsbygd i vissa länder¹². Sådana territoriella skillnader undergräver också den sociala sammanhållningen och förtroendet för demokratiska institutioner och processer i Europa¹³.

3. POLITISKA VERKTYG: TA ITU MED OCH HANTERA BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN

Beslutsfattare på alla nivåer måste skapa en miljö som gör det möjligt för människor i hela unionen att förverkliga sina livsval och förena familj och yrkesliv. Som ett komplement till dessa insatser kan laglig migration och effektiv integration av tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i EU bidra till att minska trycket på arbetsmarknaden och ytterligare främja innovation och entreprenörskap. Det finns redan en omfattande uppsättning politiska verktyg på EU-nivå för att hjälpa medlemsstaterna att hantera befolkningsutvecklingen och dess konsekvenser. Den verktygslåda som presenteras i detta meddelande bygger på bästa och lovande praxis från hela unionen och kompletterar åtgärder på nationell nivå. Den tar hänsyn till behovet av att beakta befolkningsutvecklingens territoriella dimension, särskilt i regioner med befolkningsminskning och en betydande utflyttning av unga arbetstagare ("kompetensflykt").

EN ÖVERGRIPANDE STRATEGI FÖR BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN

¹¹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: *Utnyttja talangen i Europas regioner*, COM(2023) 32 final.

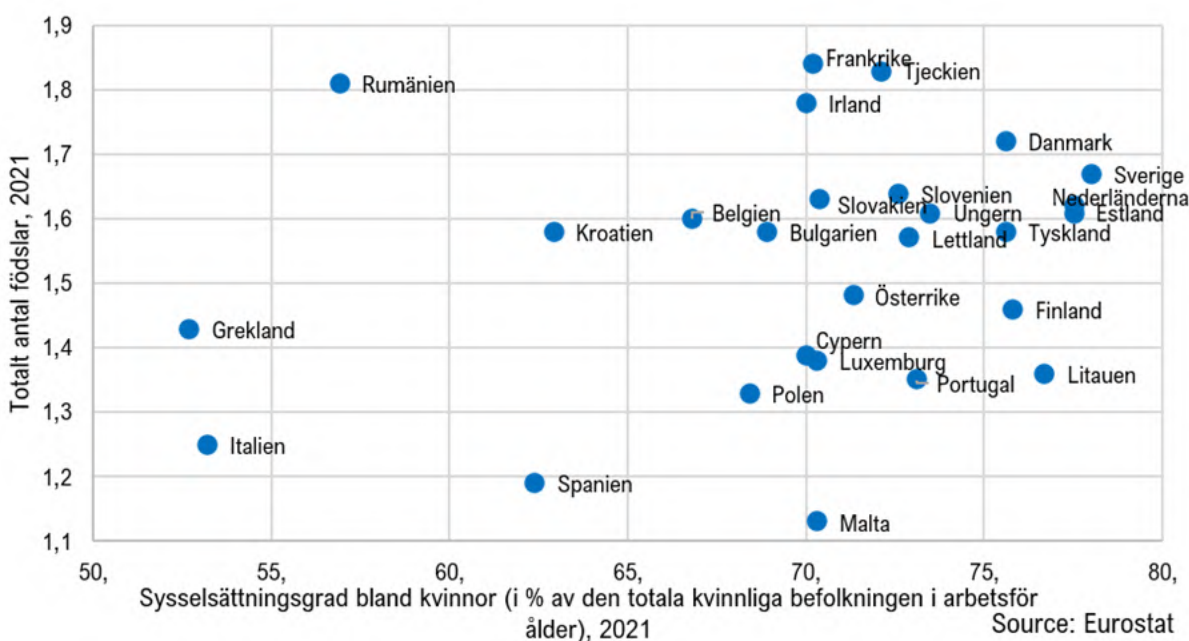
¹² Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, SWD(2022) 24 final (följedokument till meddelandet om den åttonde sammanhållningsrapporten: Sammanhållning i Europa på väg mot 2050).

¹³ Europeiska kommissionen (2021), *The Demographic Landscape of EU Territories*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

3.1. Göra det möjligt att förena familjeliv och avlönat arbete

Alla bör få stöd så att de kan välja att ha både en karriär och familj. Att skaffa barn är ett personligt val. Livskvalitet, tillgång till omsorg och bostad samt sysselsättningsmöjligheter och en tillräcklig inkomst kan dock påverka dessa val. Det blir allt vanligare bland ungdomar att skjuta upp beslutet att bilda familj, eller att begränsa familjens storlek. När de tillfrågas anger dock många av dem, särskilt högutbildade kvinnor, att de skulle vilja ha fler barn än de faktiskt har. Viktiga faktorer som kan förklara skillnaden mellan faktisk och önskad familjestorlek är svårigheten att förena arbete och omsorgsansvar och ihållande bristande jämställdhet samt ekonomisk och social osäkerhet kopplad till anställningsmöjligheter, levnadskostnader och bostäder.

SYSSELSÄTTNINGSGRADEN BLAND KVINNOR SAMT FÖDELSETAL I EU

För att uppnå EU:s sysselsättningsmål för 2030¹⁴ måste vi sträva efter att åtminstone halvera skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män jämfört med 2019. Att öka kvinnors deltagande i arbetslivet kan vara en av de effektivaste lösningarna på de negativa konsekvenserna av en åldrande befolkning¹⁵. Trots förbättringar de senaste årtiondena är kvinnors deltagande på arbetsmarknaden fortfarande lägre än männens. I EU ligger sysselsättningsgraden bland kvinnor fortfarande 10,7 procentenheter under männens och varierar avsevärt mellan medlemsstaterna (från 20,1 procentenheter i Rumänien till 1,4 procentenheter i Litauen).¹⁶ I vissa medlemsstater – t.ex. **Sverige och Danmark** – är sysselsättningsgraden bland kvinnor relativt hög och ligger på 75 % (och skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan kvinnor

¹⁴ Vid det sociala toppmötet i Porto 2021 stödde EU:s stats- och regeringschefer bland annat det överordnade målet för 2030 i den europeiska pelaren för sociala rättigheter om att minst 78 % av dem i åldern 20–64 år ska vara i sysselsättning senast 2030.

¹⁵ Europeiska kommissionen (2019), *Demographic Scenarios for the EU: Migration, population and education* (inte översatt till svenska). Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

¹⁶ Se den sociala resultattavlan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

och män ligger under genomsnittet) samtidigt som födelsetalen i dessa länder ligger på en relativt hög nivå jämfört med resten av EU. Kvinnor arbetar dock oftare deltid än män i nästan alla medlemsstater, inklusive de som nämns ovan, och löneskillnaderna mellan könen är fortfarande stora, särskilt för kvinnor med barn, med stora skillnader mellan medlemsstaterna¹⁷.

Obetalt omsorgsansvar håller uppskattningsvis 7,7 miljoner kvinnor utanför arbetsmarknaden i EU. Som jämförelse uppskattas endast 450 000 män påverkas i detta avseende¹⁸. Deltagandet på arbetsmarknaden bland mammor med spädbarn har till och med försämrats de senaste två årtiondena¹⁹, vilket ofta har påverkat deras karriärer och inkomster i årtal. Hur tidsintensivt omsorgsarbetet är spelar också in. Endast 35 % av de anhörigvårdare som tillhandahåller mer än 40 timmar vård och omsorg per vecka har anställning (jämfört med 71 % av dem som tillhandahåller mindre än 10 timmar)²⁰. Kvinnor är fortfarande starkt underrepresenterade i många bristyrken, t.ex. inom IKT. Detta förvärrar bristen på arbetskraft och den demografiska försörjningskvoten för äldre, med färre ekonomiskt aktiva personer både i dag och i framtiden. Ytterligare ökat behov av vård och omsorg på grund av åldrande kan komma att påverka kvinnor i oproportionerligt hög grad, eftersom bördan av informellt vård- och omsorgsansvar fortfarande är ojämlikt fördelad.

Ekonomiskt överkomlig och tillgänglig barnomsorg av hög kvalitet gör det möjligt för föräldrar att förena avlönat arbete och familjeliv. I EU:s strategi för barnets rättigheter²¹ betonades att tillgång till inkluderande, icke-segregerad utbildning av god kvalitet bör garanteras. Under 2022 deltog endast en dryg tredjedel av barnen under tre år (35,7 %) i EU i formell förskoleverksamhet och barnomsorg, med betydande skillnader inom och mellan länder och betydligt lägre deltagande bland barn från mindre gynnade förhållanden. Endast nio medlemsstater har uppnått det reviderade Barcelonamålet för 2030

Kroatien har i sin återhämtnings- och resiliensplan som mål att utvidga förskoleverksamhet och barnomsorg genom att investera omkring 215 miljoner euro. Syftet är att garantera alla barn som är äldre än fyra år en plats i förskoleverksamhet och barnomsorg och samtidigt skapa 22 500 nya platser genom investeringar i byggnation och renovering, vilket minskar skillnaderna mellan olika regioner.

om deltagande på 45 % i förskoleverksamhet och barnomsorg. Det är bara i **Danmark** som majoriteten av alla barn under tre år åtnjuter barnomsorg nästan på heltid. Att utöka antalet ekonomiskt överkomliga vård- och omsorgstjänster av god kvalitet, vilket bland annat gjorts i stor utsträckning i **Portugals** plan för återhämtning och resiliens, kan få en positiv inverkan på kvinnors sysselsättningsgrad, särskilt i länder där både kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och utbudet av formella vårdtjänster för närvarande är lågt. Landsbygdsområden och avlägsna områden med låg tillgång till vård- och omsorgstjänster skulle gynnas avsevärt av en utökning av

¹⁷ År 2021 var kvinnornas bruttotimlön i EU i medeltal 12,7 % lägre än männens. Den största löneskillnaden mellan kvinnor och män i EU registrerades i Estland (20,5 %) och den minsta i Luxemburg (-0,2 %).

¹⁸ Europeiska jämställdhetsinstitutet (2020), *Gender equality in care and consequences for the labour market*.

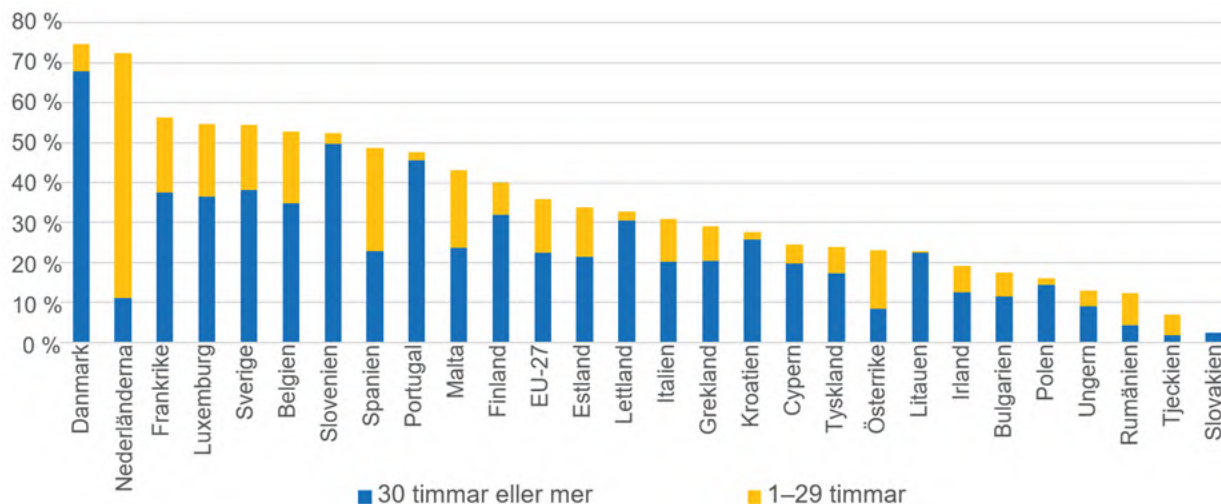
¹⁹ *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review*, SWD(2023) 248 final.

²⁰ Van der Ende, M. et al. (2021), *Study on Exploring the incidence and costs of informal long-term care in the EU*, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

²¹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, *EU:s strategi för barnets rättigheter* (COM(2021) 142 final).

den sociala infrastrukturen. Tillgång till ekonomiskt överkomlig barnomsorg av hög kvalitet gör det i sin tur möjligt för föräldrar att bilda familj och samtidigt ha en egen inkomst och karriär.

BARN I FORMELL BARNOMSORG (ANDEL BARN UNDER TRE ÅR, I %)

Flexibla arbetsformer och åtgärder för balans mellan arbete och privatliv kan minska omsorgsbördan för kvinnor. Erfarenheter från medlemsstaterna visar att flera olika åtgärder kan få långvariga effekter på omfördelningen av omsorgsbördan mellan föräldrar, däribland flexibla arbetsmönster, rätt till ledighet, särskilt pappaledighet och välbetald, icke överförbar föräldraledighet, i kombination med åtgärder som ser till att dessa rättigheter utnyttjas i högre grad. Pappor i EU har rätt till minst tio dagars betald pappaledighet och fyra månaders betald föräldraledighet, men dessa rättigheter har hittills införlivats på olika sätt. Till exempel erbjuder **Spanien** och **Finland** jämförelsevis lång pappaledighet²². Ändå är pappornas utnyttjande av föräldraledigheten i allmänhet lågt. Ledighet för vård av anhörig, som den som erbjuds generöst i t.ex. **Nederländerna**, kan också hjälpa personer med omsorgsansvar för andra anhöriga att bli kvar på arbetsmarknaden. Flexibla arbetsformer kan göra det enklare att anpassa arbetstiden till familjeåtaganden, bland annat genom att fördela deltidsarbete jämnt mellan könen. Distansarbete under rätt förhållanden och där så är möjligt kan också göra det enklare att förena familj och arbetsliv.

Riktade skatte- och bidragsreformer kan säkerställa att det lönar sig att arbeta. I genomsnitt förlorar en lågavlönad, ensamstående mamma med anställning i EU omkring två tredjedelar av sin bruttoinkomst på grund av en kombination av kostnader för barnomsorg, indragna bidrag och skatter²³. Väl utformade skatte- och bidragssystem säkerställer att både enskilda personer och familjer får det bättre ekonomiskt när de förvärvsarbetar, till exempel genom att undanröja skattehinder för andraförsörjare. Lägre inkomstskatt för privatpersoner eller införande/utvidgning av inkomstskatteavdrag för låginkomsttagare kan leda till att människor i högre grad börjar förvärvsarbete, samtidigt som progressiviteten i direktbeskattningen bibehålls

²² Europeiska kommissionen (2022), *The transposition of the Work-Life Balance Directive in EU Member States: A long way ahead* (inte översatt till svenska), Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

²³ OECD (2022), *Net childcare costs in EU countries*, 2021.

för att säkerställa finansieringen av socialt skydd och offentliga investeringar. Barnbidrag kan fungera som tillfälligt stöd under familjebildning. Det är dock viktigt att se till att utformningen av dessa är riktad och inte motverkar att kvinnor tar avlönat arbete, vilket bland annat är fallet med **Finlands** ”flexibla vårdpenning”.

Viktiga verktyg på EU-nivå:

- Genom **direktivet om balans mellan arbete och privatliv**²⁴ infördes rätten till betald pappaledighet och betald föräldraledighet, rätten till ledighet för vård av anhörig och rätten för alla arbetande föräldrar (med barn upp till minst åtta år) att begära flexibla arbetsformer.
- Ytterligare rättsligt skydd innefattar i synnerhet **mödraskyddsdirektivet**²⁵ (rätten till minimistadgad mammaledighet och skydd mot uppsägning under ledigheten) och **direktivet om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet**²⁶ (skydd mot uppsägning under pappaledighet och ledighet vid adoption).
- I **rådets rekommendation om förskoleverksamhet och barnomsorg**²⁷ uppmuntras medlemsstaterna att öka utnyttjandet av dessa tjänster genom att fastställa ambitiösa mål. I rekommendationen stöds också tillhandahållandet av ekonomiskt överkomliga och tillgängliga tjänster av god kvalitet, med särskilt fokus på inkludering av barn från mindre gynnade förhållanden.
- Genom **förklaringen ”Women in Digital”** åläggs medlemsstaterna att öka kvinnors deltagande i det digitala landskapet och att samarbeta med den offentliga och privata sektorn och det civila samhället för att uppnå jämställdhet inom tekniksektorn.

Nästa steg:

- Översynen av **direktivet om balans mellan arbete och privatliv** under 2027 kommer att utgöra en möjlighet att bedöma huruvida reglerna fortfarande är lämpliga med tanke på att arbetspraxis förändras.
- Inom ramen för sin jämställdhetsstrategi kommer kommissionen att anordna en **kampanj om rätten till balans mellan arbete och privatliv** för att öka arbetande föräldrars och anhörigvårdares medvetenhet om sina rättigheter samt inleda en ansökningsomgång inom ramen för **programmet för medborgare, jämlikhet, rättigheter och värden** avseende projekt som syftar till att främja familjevänliga arbetstidslösningar och erkänna värdet av omsorg.
- Senast i juni 2024 förväntas medlemsstaterna informera kommissionen om de åtgärder som genomförts eller planeras inom ramen för **rådets rekommendation om förskoleverksamhet och barnomsorg** för att uppnå de överenskomna målen för 2030.

²⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1158 av den 20 juni 2019 om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare och om upphävande av rådets direktiv 2010/18/EU.

²⁵ Rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar.

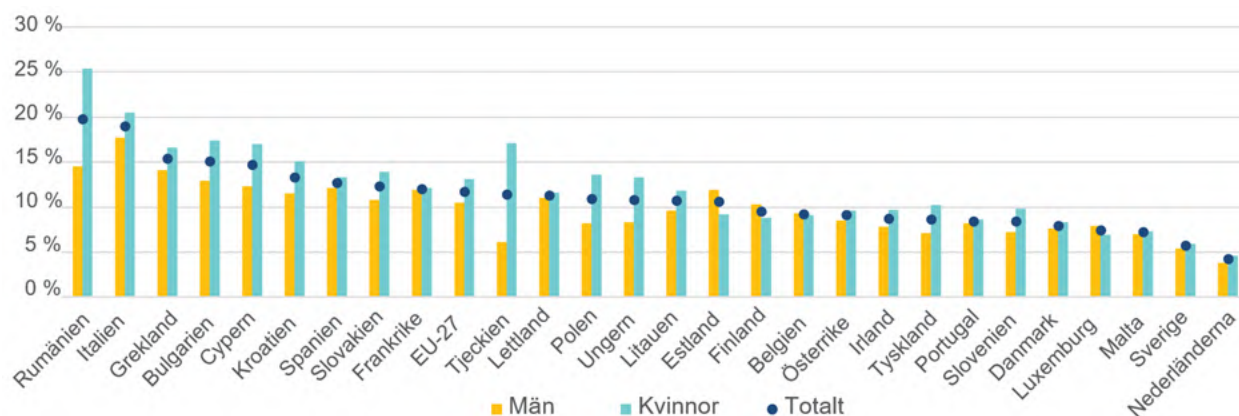
²⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/54/EG av den 5 juli 2006 om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet (omarbetning).

²⁷ Rådets rekommendation av den 8 december 2022 om förskoleverksamhet och barnomsorg: Barcelonamålen för 2030 (2022/C 484/01).

3.2. Stödja och ge de yngre generationerna möjlighet att blomstra

Ungas potential har ännu inte förverkligats fullt ut i EU. År 2022 var det i EU mer än en av tio personer i åldern 15–29 som varken arbetade eller studerade²⁸, vilket inbegriper 13,1 % av unga kvinnor, 20 % av de som är födda utanför EU och 56 % av unga romer i åldern 16–24 år. Detta problem visar på stora territoriella skillnader inom EU, med särskilt många unga som varken arbetar eller studerar i EU:s södra och östra regioner samt i Frankrikes yttersta randområden. I vissa av dessa regioner var det över en fjärdedel av alla ungdomar som varken arbetade eller studerade. Unga personer från familjer med mindre gynnad bakgrund, till exempel de som har föräldrar med låg utbildningsnivå, tenderar att prestera sämre i skolan och löper större risk att hoppa av skolan i förtid. Att varken gå i skolan eller ha ett arbete gör att ungdomar går miste om erfarenhet och lärande på arbetsplatsen, vilket kan påverka deras anställningsmöjligheter på lång sikt. Detta försämrar försörjningskvoten för den aktiva, arbetande delen av befolkningen i förhållande till dem som inte arbetar.

UNGA (15–29 ÅR) SOM VARKEN ARBETAR ELLER STUDERAR, 2022

Att stärka unga människor börjar med främjandet av en utvecklande miljö för alla barn. Barn måste skyddas, stödjas och ges egenmakt. Detta är av särskild vikt under utvecklingsåren i ett barns liv. Viktiga politiska lösningar, utöver inkomststöd till barnfamiljer, omfattar garanterad tillgång till inkluderande tjänster av hög kvalitet för barn, särskilt förskoleverksamhet och barnomsorg, grundläggande utbildning (inklusive skolbaserade aktiviteter), hälso- och sjukvård och näringsrik kost. Bland annat investerar **Bulgarien** 245 miljoner euro från faciliteten för återhämtning och resiliens för att modernisera undervisningsverktygen och förbättra inläringen av ämnena naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (STEM) i skolorna genom inrättandet av ett nationellt och tre regionala STEM-centrum samt över 2 200 STEM-laboratorier och högteknologiska klassrum. Ungdomar med mångsidiga eller flera sårbarheter, t.ex. elever som hoppar av skolan i förtid eller ungdomar med funktionsnedsättning eller hälsoproblem, bör få anpassat stöd.

Att förbättra ungas tillgång till jobb av god kvalitet, ekonomiskt överkomliga bostäder och möjlighet till en anständig levnadsstandard är avgörande för deras möjligheter på lång sikt. Det behövs investeringar i utbildning för att mobilisera ungdomar och utrusta dem med grundläggande färdigheter som behövs i framtiden, till exempel för den gröna och den digitala

²⁸ Se den sociala resultattavlan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

omställningen, vilket gjordes i **Italien** genom initiativet ”Skola 4.0”, som syftade till att omvandla 100 000 klassrum till innovativa platser för lärande. Såsom betonas i 2023 års strategiska framsynsrapport behöver EU robusta verktyg för att kunna ta fram en detaljerad prognos av kompetens och arbetskraftsbehov inom nyckelsektorer för att kunna hantera befolkningsutvecklingen. För att underlätta övergången från skola till arbete spelar dessutom utåtriktad verksamhet till ungdomar en viktig roll. Bland annat **Slovenien** har sådan verksamhet i form av lokala ”ungdomsambassadörer” som informerar sina jämnåriga om möjligheterna inom ramen för ungdomsgarantin, samt praktikplatser av god kvalitet och yrkesutbildning, inklusive lärlingsutbildningar. Tillfällig rörlighet mellan regioner och länder i utbildningssyfte kan öka ungas möjligheter. Förutom förbättrad integration på arbetsmarknaden är också tillgången till grundläggande tjänster (inklusive psykisk vård) och energieffektiva bostäder till rimliga priser avgörande för ungdomars möjligheter att bilda familj. I **Ungern** är bostadsbidraget för familjer ett icke återbetalningspliktigt statligt stöd till familjer med minst ett barn, inbegripet par av samma kön, för att köpa eller bygga ut en lägenhet eller ett hus. Familjer i mindre samhällen är berättigade till bostadsbidrag för bostäder på landsbygden för att få befolkningen att stanna kvar i landsbygdsområden. Regioner som befinner sig i en ”kompetensutvecklingsfälla” (eller som löper risk för detta) behöver riktat, platsbaserat stöd till ekonomisk förnyelse, utbildningsmöjligheter och bättre tillgång till tjänster och bostäder.

Viktiga verktyg på EU-nivå:

- Inom ramen för EU:s strategi för barnets rättigheter syftar den **européiska barngarantin**²⁹ till att ta itu med social utestängning genom att garantera behövande barn tillgång till grundläggande tjänster, inbegripet kostnadsfri tillgång till förskola och barnomsorg.
- Inom det **européiska området för utbildning** fastställs sju mål för 2025 och 2030³⁰, bland annat avseende deltagande i förskoleverksamhet och barnomsorg, elever som lämnar skolan i förtid och underpresterande elever.
- **Paketet för stöd till ungdomssysselsättning**³¹ stärker **ungdomsgarantin**³² och förbättrar integreringen av unga på arbetsmarknaden, bland annat genom att stärka kompetensen för den digitala och gröna omställningen.
- **Rådets rekommendation om yrkesutbildning** syftar till att modernisera yrkesutbildningen och stärka insatserna för lärlingsutbildningar och den europeiska ramen för ändamålsenliga lärlingsutbildningar av god kvalitet.
- **Initiativet ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve)** är ett gränsöverskridande program för ungdomars rörlighet som syftar till att hjälpa ungdomar och unga som varken arbetar eller studerar att integreras på arbetsmarknaden.
- **Programmet för ett digitalt Europa** stöder specialiserade utbildningsprogram på området avancerade digitala färdigheter samt utvecklingen av digitala färdigheter bland

²⁹ Rådets rekommendation (EU) 2021/1004 av den 14 juni 2021 om inrättande av en europeisk barngaranti.

³⁰ För mer information, se rådets resolution om en strategisk ram för det europeiska utbildningssamarbetet inför och bortom ett europeiskt område för utbildning (2021–2030), (2021/C 66/01).

³¹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, *Stöd till ungdomssysselsättning: en väg till jobb för nästa generation*, COM(2020) 276 final.

³² Rådets rekommendation av den 30 oktober 2020 om en väg till jobb – en förstärkt ungdomsgaranti och om ersättande av rådets rekommendation av den 22 april 2013 om att inrätta en ungdomsgaranti (2020/C 372/01).

ungdomar, särskilt flickor, bland annat genom den **europiska kodveckan**.

- **Strategin för hållbar och smart mobilitet** stöder utvecklingen av smarta mobilitetslösningar som bidrar till att förhindra avfolkning och ger ungdomar tillgång till grundläggande tjänster (hälso- och sjukvård, utbildning) och sysselsättningsmöjligheter.
- **Renoveringsvågen**³³ syftar till att fördubbla den årliga energirenoveringstakten under de kommande tio åren. **Initiativet för bostäder till rimliga priser** syftar till att förbättra tillgången till bostäder till rimliga priser genom lokala projekts tillgång till teknisk kapacitet och innovationskapacitet.
- **Mekanismen för talangsatsningar** hjälper EU:s regioner att utbilda, behålla och locka människor samt att hantera effekterna av den demografiska omställningen.
- **EU:s/OECD-INFE:s ram för finansiell kompetens för barn och unga i EU** syftar till att förbättra deras kunskaper inom finanskunskap så att de kan fatta beslut om pengar som ligger i deras egna bästa intresse, även senare i livet.

Nästa steg:

- I början av 2024 kommer kommissionen att uppdatera **kvalitetskriterierna för praktikprogram**, som stöder ungdomars övergång från utbildning och arbetslöshet till sysselsättning genom praktikplatser av god kvalitet.
- 24 medlemsstater har inom ramen för den **europiska barngarantin** lämnat in nationella handlingsplaner. Medlemsstaterna kommer att rapportera om sina framsteg med genomförandet vartannat år (med början i mars 2024), och kommissionen kommer att se över de övergripande framstegen under 2026.
- År 2023 genomförs en halvtidsöversyn av det **europiska området för utbildning** som stöd för genomförandet. År 2025 kommer kommissionen att offentliggöra en slutrapport om det europeiska området för utbildning.
- Kommissionen övervakar framstegen mot de mål för 2025 som fastställs i den **europiska kompetensagendan**.
- Kommissionens senaste förslag till **rådets rekommendationer** kommer, om medlemsstaterna samtycker till detta, att hjälpa nationella myndigheter och utbildningssektorn att tillhandahålla inkluderande och tillgänglig **digital utbildning** av hög kvalitet för att utveckla de europeiska medborgarnas **digitala färdigheter**.

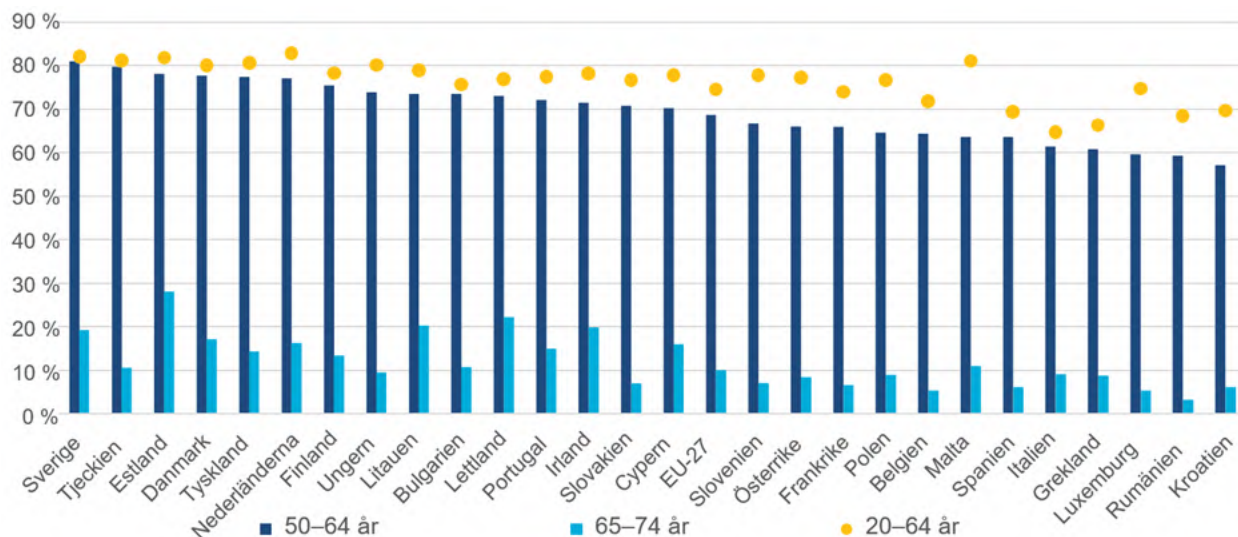
3.3. Stärka äldre generationer och upprätthålla deras välfärd

I ett åldrande samhälle är det mycket viktigt att ge äldre arbetstagare möjlighet att förbli **aktiva längre**. Den genomsnittliga sysselsättningsgraden bland arbetstagare mellan 55 och 64 år har ökat från 45 % 2011 till 60,5 % 2021. Skillnaderna mellan medlemsstaterna är dock fortfarande stora, vilket tyder på att det fortfarande finns utrymme för förbättringar. Ett längre arbetsliv kan göra det möjligt för människor att uppdatera sina färdigheter på jobbet och förbli

³³ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, *En renoveringsvåg för Europa – miljöanpassa våra byggnader, skapa jobb och förbättra liv* (COM(2020) 662 final).

aktiva, vilket hjälper arbetsgivarna att behålla personal, samtidigt som kunskapsöverföring i generationsöverskridande arbetskraft främjas. Flexibla arbetstidslösningar, till exempel flexibel eller förkortad arbetstid, bidrar till att äldre arbetstagare stannar kvar och gör det möjligt för människor att ha kvar sin anställning längre om de så önskar. En arbetstagares rättighet att begära flexibelt arbete (som beviljas i bl.a. **Belgien, Frankrike, Tyskland och Nederländerna**) kan bidra till en kulturell förändring i riktning mot mer inkluderande arbetsmetoder och arbetsplatser.

SYSSELSÄTTNINGSGRAD EFTER ÅLDERSGRUPP (%)

Företag och arbetstagare måste samarbeta för att anpassa arbetsmetoder och för att ändra förutfattade meningar och bekämpa stereotyper som är generationsrelaterade. Respekt för äldre medborgare och deras välbefinnande är en hörnsten i ett blomstrande samhälle där människor lever längre och friskare liv. I jämlikhetsunionens strategier, som antogs av kommissionen 2020 och 2021³⁴, betonas behovet av att bekämpa stereotyper och åldersbaserad diskriminering inom respektive behörighetsområde, främja mångfald och inkludering på arbetsplatsen och ge alla lika möjligheter att bidra och blomstra. Teknikens potential att skapa arbetsplatser som är anpassade till föränderliga behov under hela livet bör utnyttjas fullt ut (t.ex. ökad tillgång till ergonomiska arbetsstationer och användning av så kallade ”cobots” eller hybridmonteringssystem för att minska risken för belastningsskador).

En åldrande befolkning kommer att leda till ökade krav på ekonomisk livscykelplanering. Ökat deltagande i kompletterande tjänstepensionssystem och privata pensionsplaner kan komplettera pensionsinkomsterna, bland annat genom strukturer som syftar till att öka andelen som ansluter sig till tjänstepensionssystem eller tecknar en paneuropeisk privat pensionsprodukt³⁵. Att uppnå bättre resultat för medborgare som investerar för att förbereda sig inför framtida händelser (t.ex. pensionering, barnens utbildning eller tillgång till bostäder) är ett

³⁴ Jämställdhetsstrategi för 2020–2025. Jämlikhetsstrategin för hbtqi-personer 2020–2025. EU:s strategiska ram för romer 2020–2030). EU:s handlingsplan mot rasism 2020–2025. EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030.

³⁵ Se även slutrapporten från högnivågruppen om pensioner (2019).

centralt mål för kapitalmarknadsunionen³⁶. Den gränsöverskridande integreringen av finansiella tjänster kan också förbättra tillhandahållandet av relevanta finansiella instrument, såsom försäkringar för långvarig vård och omsorg. Bättre utbildning i finanskunskap kan stärka medborgarna i detta avseende. Parallellt med detta kan insatser för att främja inkluderande tillgång till betal- och banktjänster säkerställa att ingen lämnas utanför, i synnerhet inte äldre.

Främjande av hälsa och förebyggande av sjukdomar är viktiga faktorer för ett långt och friskt liv. I takt med att den förväntade livslängden ökar början av icke-överförbara sjukdomar, även när det gäller cancer, som drabbar äldre i oproportionerligt hög grad. Detta kräver förbättrad tillgång och åtkomst till sjukdomsförebyggande tjänster, diagnos och behandling av icke-överförbara sjukdomar. En hälsosam livsstil kräver en övergripande personcentrerad vårdstrategi och stödtjänster som främjar övergången från behandling till främjande av hälsa och förebyggande av sjukdomar, integrering och samordning av tjänster i hela vårdkedjan, självständighet och självständigt boende, och en aktiv och hälsosam livsstil för alla generationer i kombination med god psykisk hälsa och välbefinnande, vilket kan inbegripa samhällstjänster och volontärverksamhet. Med hjälp av faciliteten för återhämtning och resiliens bidrar till exempel utvecklingen av systemet för e-hälsa och telemedicin i **Rumänien** till att förbättra tillgången till en stor rad hälso- och sjukvårdstjänster, särskilt på landsbygden och i mindre städer.

Hälso- och sjukvården och långvarig vård och omsorg måste stärkas och bli mer kostnadseffektiv och samtidigt minska fattigdomen bland äldre, som särskilt drabbar kvinnor. I synnerhet kan dagverksamhet av god kvalitet minska vård- och omsorgsansvaret för EU:s cirka 53 miljoner anhörigvårdare, varav endast 65 % arbetar heltid. Det är viktigt att investera i vård och omsorg för att locka och behålla talanger inom sektorn. Formella omsorgsgivare måste få bättre löner och arbetsvillkor och lämplig utbildning, och berörda yrken måste bli mer attraktiva, vilket till exempel återspeglas i **Frankrikes** färdplan för att stödja de franska medborgarnas åldrande i hemmet³⁷. Hälso- och sjukvårdspersonal påverkas också av den obalans som är kopplad till åldrande arbetstagare, brist på ersättare från vårdutbildningar och stark internationell konkurrens för läkare och sjuksköterskor. På territoriell nivå förvärras denna obalans av behovet av att rationalisera hälso- och sjukvårdstjänster i regioner med minskande befolkning. Förutsatt att användarna samt hälso- och sjukvårdspersonal har relevanta digitala färdigheter kan digital teknik leda till kostnadseffektiva tjänster av högre kvalitet i form av digitala hälsoverktyg och tekniska hjälpmedel. Dessutom kan de främja social kontakt för att minska ensamhet, vilket också påverkar den psykiska hälsan.

För att säkerställa tillräckliga och långsiktigt bärkraftiga pensioner måste pensionsreformerna åtföljas av en stödjande arbetsmarknadspolitik. Många medlemsstater har genomfört

Italiens sysselsättningsgaranti för arbetstagare syftar till att hjälpa människor att integreras på arbetsmarknaden, med särskilt fokus på kvinnor, långtidsarbetslösa, arbetstagare med funktionsnedsättning samt unga och äldre arbetstagare. En budget på 4,4 miljarder euro från NextGenerationEU anslås till initiativet.

³⁶ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven (EU) 2009/65/EG, 2009/138/EG, 2011/61/EU, 2014/65/EU och (EU) 2016/97 vad gäller unionens regler om skydd för icke-professionella investerare och förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 1286/2014 vad gäller moderniseringen av faktabladet, COM(2023) 279 final.

³⁷ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, *En europeisk strategi för vård och omsorg* (COM(2022) 440 final).

pensionsreformer de senaste två årtiondena, med höjd lagstadgad pensionsålder och ändrade villkor. Vissa medlemsstater släpar dock fortfarande efter³⁸, och pensionsreformer kräver att åtföljande åtgärder ger resultat. Bland dessa ingår arbetsmarknadsreformer för att tillhandahålla anpassat stöd möjligheter till livslångt lärande, uppmuntra till arbetssökande och ge anställningsstöd till äldre arbetstagare, såsom gjorts i **Österrikes** riktade sysselsättningsinitiativ för personer över 50. Sådana aktiva arbetsmarknadsåtgärder behövs för att hjälpa långtidsarbetslösa att hitta tillbaka till arbete samtidigt som hänsyn tas till deras olika behov. Äldre personer som vill fortsätta arbeta efter pensionsåldern bör få stöd för detta. Politiska justeringar bör erbjuda attraktiva alternativ för att skjuta upp pensioneringen och undanröja gränser för hur mycket man får tjäna samt andra hinder.

Den offentligfinansiella hållbarheten och tillräckligheten kan stärkas genom att de offentliga finansernas sammansättning och inkomstunderlaget för de sociala trygghetssystemen förbättras. Intäkter som genereras av arbetsinkomster³⁹ kommer att fortsätta spela en roll i finansieringen av välfärdsstaten, men mot bakgrund av de demografiska trenderna behövs det en bredare diskussion om den optimala skattemixen, bland annat en bedömning av möjligheterna till ökad kapitalbeskattning för att kompensera för en krympande andel inkomstskatt. Dessutom kan de offentliga finansernas sammansättning göras mer tillväxt-, sysselsättnings- och miljövänlig genom att skattebördan flyttas från arbete⁴⁰ till energi- och miljöbeskattning. Sedan 2022 anordnar kommissionen ett årligt skattesymposium där beslutsfattare, akademiker, företag och det civila samhället samlas för att diskutera hur vår skattemix ska anpassas inför 2050. Slutligen kan nedskärningar av lågprioriterade eller ineffektiva utgifter bidra till att prioritera och förbättra de offentliga budgetarnas effektivitet.

Viktiga verktyg på EU-nivå:

- EU:s **ramdirektiv om säkerhet och hälsa i arbetet**⁴¹ syftar till att säkerställa människors säkerhet och hälsa i arbetet.
- **Direktivet om likabehandling i arbetslivet**⁴² skyddar mot åldersdiskriminering på arbetsplatsen.
- **Rådets rekommendation om långtidsarbetslösa återinträde på arbetsmarknaden**⁴³ ger politisk vägledning för aktiveringsåtgärder på nationell nivå.
- Inom ramen för den europeiska strategin för vård- och omsorg ger **rådets rekommendation om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet**⁴⁴ vägledning till medlemsstaterna för att göra långvarig vård och omsorg mer tillräcklig, tillgänglig och bättre för alla som behöver den samt för att

³⁸ År 2023 mottog fem medlemsstater landsspecifika rekommendationer om pensionssystemens långsiktiga hållbarhet och om aktivt åldrande (Tjeckien, Tyskland, Irland, Luxemburg och Polen).

³⁹ Inkomstskatterna stod för 51,4 % av de totala skatteintäkterna i EU 2021.

⁴⁰ Särskilt genom att minska skatteken för låg- och medelinkomsttagare, för att uppmuntra till avlönat arbete.

⁴¹ Rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet.

⁴² Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet.

⁴³ Rådets rekommendation av den 15 februari 2016 om långtidsarbetslösa återinträde på arbetsmarknaden (2016/C 67/01).

⁴⁴ Rådets rekommendation av den 8 december 2022 om tillgång till långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet (2022/C 476/01).

förbättra arbetsvillkoren för omsorgsgivare.

- **Rådets rekommendation om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering**⁴⁵ hjälper medlemsstaterna att reformera sina sociala skyddsnät genom att främja ett tillräckligt inkomststöd, täckning och utnyttjande, tillgång till tjänster och integration på arbetsmarknaden.
- Genom den **européiska tillgänglighetslagen**⁴⁶ görs viktiga produkter och tjänster mer tillgängliga för äldre och personer med funktionsnedsättning, däribland e-tjänster och vissa delar av kollektivtrafiktjänster.
- **Initiativet "Healthier together"** hjälper EU-länderna att minska bördan av allvarliga sjukdomar och att förbättra medborgarnas hälsa och välbefinnande, vilket bidrar till ett hälsosamt åldrande.
- Den **övergripande strategin för psykisk hälsa** innehåller 20 flaggskeppsinitiativ och lägger 1,23 miljarder euro i EU-stöd på verksamhet som främjar god psykisk hälsa för alla generationer, med fokus på utsatta grupper.
- **Europas plan mot cancer** stöder, samordnar och kompletterar medlemsstaternas åtgärder för att minska cancerbördan genom hela sjukdomsförloppet, bland annat med **rådets rekommendation om en ny EU-strategi för cancerscreening**⁴⁷.
- Den **paneuropeiska personliga pensionsprodukten** är ett frivilligt privat pensionssystem som erbjuds av finansinstitut för att medborgarna ska få ett nytt alternativ för deras pensionssparande.
- **EU:s/OECD-INFE:s ram för finansiell kompetens för vuxna i EU** främjar vuxnas finanskunskap genom att bland annat stödja program för finanskunskap och utbyte av god praxis.
- **Kalkylatorn för konsumentavtryck**⁴⁸ gör det möjligt för medborgarna att beräkna sitt miljöavtryck och erbjuder tips för att skapa mer hållbara beteendemönster.

Nästa steg:

- Kommissionen uppmanar medlagstiftarna att arbeta för en snabb överenskommelse om dess förslag till **standarder för likabehandlingsorgan**⁴⁹.
- **Högnivågruppen för icke-diskriminering, jämlikhet och mångfald** främjar utbyte av praxis avseende jämlikhet mellan personer i olika ålder och bekämpande av ålderism, och kommer att offentliggöra ett resultatdokument våren 2024.
- Senast i juni 2024 rekommenderas medlemsstaterna att informera kommissionen om de åtgärder som genomförts eller planeras utifrån **rådets rekommendation om tillgång till**

⁴⁵ Rådets rekommendation av den 30 januari 2023 om tillräcklig minimiinkomst som säkerställer aktiv inkludering (2023/C 41/01).

⁴⁶ Direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster.

⁴⁷ Rådets rekommendation av den 9 december 2022 om stärkt förebyggande genom tidig upptäckt: en ny EU-strategi för cancerscreening som ersätter rådets rekommendation (2022/C 473/01).

⁴⁸ <https://knows.dgs.jrc.ec.europa.eu/cfc>.

⁴⁹ Förslag till rådets direktiv om standarder för likabehandlingsorgan på området likabehandling av personer oavsett ras eller etniskt ursprung, likabehandling vad gäller anställning och yrke oavsett personers religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuella läggning, likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet och tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster och om strykning av artikel 13 i direktiv 2000/43/EG och artikel 12 i direktiv 2004/113/EG, COM(2022) 689 final, samt förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om standarder för likabehandlingsorgan på området likabehandling av och lika möjligheter för kvinnor och män i fråga om anställning och yrke och om strykning av artikel 20 i direktiv 2006/54/EG och artikel 11 i direktiv 2010/41/EU, COM(2022) 688 final.

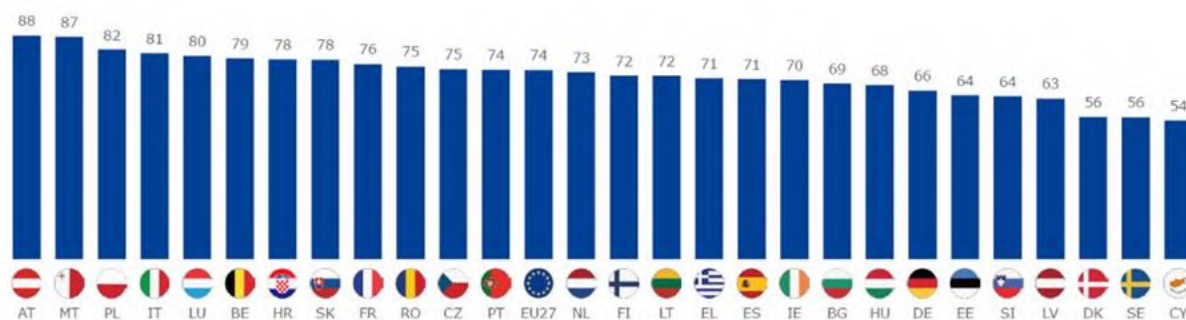
långvarig vård och omsorg till överkomliga priser och av god kvalitet, och som kompletterar den kontinuerliga övervakningen och stödet för nationella reformer.

- Vinnarna av **2024 års "Access City Award"** kommer att tillkännas under konferensen som uppmärksammar internationella funktionshindersdagen i december 2023.
- År 2024 kommer kommissionen att offentliggöra **rapporten om pensionernas tillräcklighet** (tillsammans med kommittén för socialt skydd) och **åldrande-rapporten** (tillsammans med gruppen för åldrande).
- Senast i december 2025 rekommenderas medlemsstaterna att rapportera om genomförandet av **rådets rekommendation om en ny EU-strategi för cancerscreening**.

3.4. Arbetskraftsbrist och reglerad laglig migration

År 2022 låg bristen på arbetskraft i EU på en historiskt hög nivå. Sysselsättningsgraden i EU nådde en ny rekordhög nivå, men omkring 30 % av alla företag rapporterade brist på arbetskraft⁵⁰ och 74 % av de små och medelstora företagen rapporterar att de har brist på kvalificerad arbetskraft⁵¹. Bristen på arbetskraft förekommer inom olika sektorer och yrken på alla kompetensnivåer och kommer att öka. Även om aktivering av personer i arbetsför ålder, särskilt kvinnor, unga och äldre, minskning av kompetensbristen, förbättrade arbetsvillkor i vissa sektorer och rörlighet inom EU är avgörande för att minska bristen på arbetskraft kommer det inte att vara tillräckligt för att tillgodose behoven inom alla bristyrken⁵². Laglig migration från länder utanför EU kan också hjälpa arbetsgivare att tillsätta lediga platser på alla kompetensnivåer, till exempel inom yrken som spelar en avgörande roll för EU:s ekonomi och den gröna och den digitala omställningen inom ramen för industriplanen i den gröna given. Med tanke på arbetsmarknadens storlek är arbetskraftsinvandringen till EU fortfarande låg i internationell jämförelse⁵³.

SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG SOM STÅR INFÖR KOMPETENSBRIST (%)

Bas: alla små och medelstora företag (n=12 909)

⁵⁰ Konjunkturundersökningen, Europeiska kommissionen.

⁵¹ Flash Eurobarometer 529 (2023).

⁵² Europeiska kommissionen (2023), årsrapport om arbetskraftsrörlighet inom EU 2022, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

⁵³ Till exempel i förhållande till Australien, Kanada och Förenta staterna. OECD (2019), *Building an EU Talent Pool: A New Approach to Migration Management for Europe*, OECD Publishing, Paris.

Förbättrade lagliga migrationsvägar till EU kan bidra till att lediga platser kan tillsättas, samtidigt som ursprungsländerna gynnas. Industrin i EU understryker konsekvent behovet av att göra Europa mer attraktivt för talanger från tredjeländer. Detta kräver proaktiva åtgärder för att hjälpa arbetsgivare och arbetstagare att hitta varandra. Denna insikt har nåtts av flera medlemsstater, vilket framgår av det ökande antalet arbetstillstånd som utfärdas till tredjelandmedborgare av anställningsrelaterade skäl⁵⁴. EU strävar efter att stödja ursprungsländerna genom talangpartnerskap för att stärka deras ekonomiska bas och humankapital. Att locka talanger från hela världen kräver riktade initiativ för arbetskraftsmigration som syftar till att ta itu med arbetskraftsbrist som inte går att åtgärda genom den inhemska arbetskraften, samtidigt som man tar hänsyn till tredjelandmedborgares egna ambitioner och ursprungsländernas prioriteringar. Talangpartnerskapen mellan EU och tredjeländer kombinerar direkt stöd till rörlighetsprogram för arbete eller utbildning med kapacitetssuppleering och investeringar i humankapital⁵⁵

Sverige lockar och behåller internationell talang genom ett nytt uppehållstillstånd för högkvalificerade tredjelandmedborgare och förstärkta kontrollåtgärder för att hantera missbruk av migrationsvägar.

för att säkerställa lika fördelar för medlemsstaterna, partnerländerna, näringslivet på båda sidor och de personer som gynnas. Enligt OECD tar endast fyra EU-länder⁵⁶ plats bland de tio länder som är bäst på att locka till sig högutbildade talanger och entreprenörer från utlandet, däribland Sverige med sina gynnsamma villkor för utfärdande av visum för entreprenörer och en inkluderande, familjevänlig miljö⁵⁷. Politiken måste också främja en framgångsrik integration av tredjelandmedborgare i de europeiska samhällena, där integration och respekt för EU:s grundläggande värden och principer är både en rättighet och en skyldighet.

Jobbmatchning och användning av lagliga migrationsvägar är ofta besvärlig och kostsam för både migranter och arbetsgivare. Tillträde till arbetsmarknaden bör underlättas genom att lagliga migranter garanteras rättvisa arbetsvillkor och genom snabbt erkännande av utländska kvalifikationer samt stöd för att undanröja administrativa och språkliga hinder. **Tjeckien** har till exempel inrättat ett särskilt it-verktyg för bedömning av arbetskraftsbehov som skulle kunna tillgodose genom migration, och **Grekland** har en användarvänlig onlineplattform för att bättre matcha utbud och efterfrågan på kompetens. En mer samordnad strategi för att möta behoven hos arbetsgivare som söker arbetstagare i EU och hos dem som söker arbete bör främjas. Migranter har ofta jobb som inte motsvarar deras kompetens, och nästan 40 % av dem är överkvalificerade för sina jobb (jämfört med 20 % av EU-medborgarna). Medborgare från länder utanför EU och personer med migrationsbakgrund drabbas också ofta av diskriminering, dåliga arbetsvillkor och kan ibland sakna nödvändiga språkkunskaper. Till följd av detta har tredjelandmedborgare i medlemsstaterna en lägre sysselsättningsgrad än inhemska medborgare och andra EU-medborgare, och det gäller även unga⁵⁸. Detta motiverar ytterligare behovet av välorganiserade och välordnade kanaler för arbetskraftinvandring till EU.

⁵⁴ Under 2022 utfärdades uppskattningsvis 1,6 miljoner uppehållstillstånd av arbetsrelaterade skäl.

⁵⁵ Inbegripet kompetensutveckling, yrkesutbildning och inrättande av arbetsbaserade utbytesprogram.

⁵⁶ Nederländerna, Sverige, Luxemburg och Danmark.

⁵⁷ OECD:s indikatorer för dragningskraft på talanger.

⁵⁸ Det europeiska migrationsnätverket (2019), *Report on Labour market integration of third country nationals in EU Member States*.

Viktiga verktyg på EU-nivå:

- **EU:s reviderade blåkortsdirektiv**⁵⁹, som kommer att träda i kraft den 19 november 2023, kommer att underlätta rekryteringen av högkvalificerade arbetstagare i EU.
- Genom **direktivet om kombinerat tillstånd**⁶⁰ inrättas ett enda tillstånd för rätten att arbeta samt en uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeländer, och i **direktivet om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgare**⁶¹ fastställs de regler som gäller för att erhålla ställning som varaktigt bosatt i EU. Båda direktiven håller på att ses över i syfte att effektivisera och underlätta integrationen av tredjelandsmedborgare och stärka deras rättigheter.
- **Talangpartnerskap** med utvalda tredjeländer (för närvarande Marocko, Tunisien, Egypten, Bangladesh och Pakistan⁶²) stärker de lagliga vägarna avseende internationell rörlighet för arbetskraft och utvecklar talang på ett sätt som är ömsesidigt, med respekt för partnerländernas eventuella farhågor.
- I **handlingsplanen för integration och inkludering för 2021–2027**⁶³ föreslås stöd till medlemsstaterna genom åtgärder som bland annat syftar till att förbättra sysselsättningsmöjligheter och erkännandet av migranternas kvalifikationer eller till att ta fram inkluderande utbildning.
- **Frihandelsavtal** med tredjeländer, inbegripet de avtal som är föremål för nuvarande förhandlingar med Australien, Indonesien, Indien och Thailand, bör innehålla bestämmelser som stöder rörligheten för kvalificerade yrkesutövare.

Nästa steg:

- Kommissionen kommer att lägga fram ett **paket om talangers möjlighet till rörlighet** i november 2023, inklusive ett förslag om en EU-talangreserv i form av en it-plattform för att underlätta jobbmatchning mellan arbetsgivare i EU och arbetssökande från tredjeländer, en rekommendation om erkännande av tredjelandsmedborgares kvalifikationer samt ett förslag till rådets rekommendation om en ram för rörlighet i utbildningssyfte.
- Genom **plattformen för arbetskraftsmigration** kommer medlemsstaterna och kommissionen att ytterligare stärka samarbetet för att underlätta migration så att den regionala bristen på arbetskraft i alla medlemsstater kan avhjälpas.

⁵⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2021/1883 av den 20 oktober 2021 om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning och om upphävande av rådets direktiv 2009/50/EG.

⁶⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/98/EU av den 13 december 2011 om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat.

⁶¹ Rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning.

⁶² Talangpartnerskap diskuteras också med Nigeria och Senegal.

⁶³ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, *Handlingsplan för integration och inkludering för 2021–2027*, COM(2020) 758 final.

4. GENOMFÖRANDET AV DEN DEMOGRAFISKA VERKTYGSLÅDAN

Den demografiska verktygslådan kan bidra till att mobilisera politiska åtgärder på EU-nivå och nationell nivå. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att inrätta och genomföra integrerade strategier för att ta itu med befolkningsutvecklingen och integrera demografiska aspekter i all politik. Medlemsstaterna uppmanas att, i kombination med nationell politik, använda de verktyg som finns tillgängliga på EU-nivå. Genom den europeiska planeringsterminen mottog medlemsstaterna landsspecifika rekommendationer inom relevanta områden såsom pensioner, hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg (samt om deras tillräcklighet och hållbarhet), barnomsorg, beskattning, subventionerade bostäder, kompetens, vuxenutbildning och sysselsättningspolitik. Åtgärder för att hantera befolkningsutvecklingen och dess konsekvenser bidrar också till mer omfattande framsteg i samhället, i linje med målen för hållbar utveckling.

Jämställdhet, icke-diskriminering och rättvisa mellan generationerna måste stå i centrum för alla politiska åtgärder. Det är absolut nödvändigt att de valda åtgärderna alltid slår vakt om och bidrar till jämställdhet och lika möjligheter, särskilt genom att förbättra kvinnors faktiska tillträde till arbetsmarknaden och göra det möjligt för människor i Europa att förverkliga sina personliga ambitioner och val. I detta avseende är den breda formella bestämmelsen om långvarig vård och omsorg av god kvalitet och till överkomliga priser en viktig politisk lösning. Samtidigt håller politiska lösningar som på ett ömsesidigt sätt gynnar flera eller alla generationer på att genomföras, och dessa bör stödjas inom flera olika politikområden såsom utbildning (t.ex. lärande mellan generationer, vilket främjar kunskap och gemensamt utvecklad kompetens), bostäder och omsorg (t.ex. flergenerationsboenden och samhällsbaserad vård, inklusive dagverksamhet för vuxna) samt på arbetsplatsen (t.ex. arbetskraft som består av personer från olika generationer, och som tillgodoser olika behov och investerar i ömsesidig kunskaps- och kompetensöverföring mellan generationer).

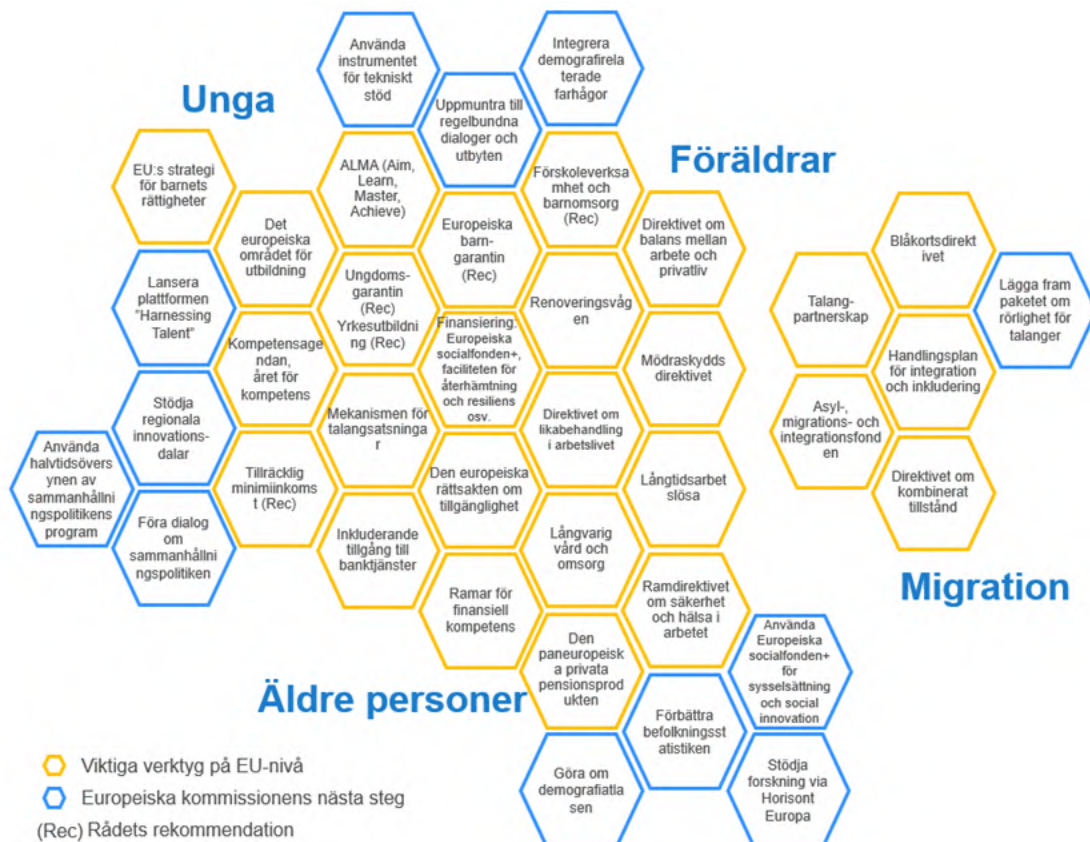
Sedan **2006** har Tyskland inrättat mer än **540**

flergenerationsboenden som ”centrala mötesplatser” för att främja social sammanhållning mellan generationerna. Dessa centrum ger det omgivande samhället stöd när det gäller att ta itu med utmaningarna med befolkningsutvecklingen på lokal nivå.

Medlemsstaternas politik för att hantera befolkningsutvecklingen bör utgå från lokala förhållanden. Eftersom utmaningarna skiljer sig åt mellan medlemsstater och regioner bör politiska åtgärder utformas och genomföras som en samordnad insats med aktivt deltagande av regionala och lokala myndigheter. Offentliga arbetsförmedlingar, arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer har också en roll att spela. Kommissionen är beredd att stödja medlemsstaterna i detta arbete, bland annat genom att främja ömsesidigt lärande och utbyte av bästa praxis på alla nivåer, till exempel inom ramen för mekanismen för talangsatsningar, som hjälper EU:s regioner att hantera effekterna av den demografiska omställningen. Kommissionen kommer också att ägna särskild uppmärksamhet åt de särskilda

utmaningar som hänger samman med landsbygdsområdenas befolkningsutveckling i sin kommande rapport om genomförandet av den långsiktiga visionen för landsbygdsområden, som planeras att offentliggöras i början av 2024.

**DEMOGRAFISK VERKTYGSLÅDA:
VIKTIGA VERKTYG PÅ EU-NIVÅ SOM ÄR TILLGÄNGLIGA FÖR
MEDLEMSSTATERNA**

Digital teknik kan stärka Europas konkurrensfördelar och bidra till att uppväga befolkningsutvecklingens konsekvenser. Artificiell intelligens och automatisering håller redan på att omvandla ekonomin och arbetsmarknaderna i Europa. Om de utformas och genomförs väl kan politiska åtgärder som främjar innovation och en ökad tillämpning av teknik bidra till att uppväga befolkningsutvecklingens effekter på produktiviteten och den finanspolitiska hållbarheten. Tekniken kan också göra hälso- och sjukvården och långvarig vård och omsorg mer kostnadseffektiv samt förbättra tillgången till och kvaliteten på detta område för äldre människor och för personer med funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet, även på landsbygden och i avlägsna områden. Dessutom kan digitala verktyg bidra till en åldrande befolknings välbefinnande och främja hälsosammare och mer aktiva liv. De kan också underlätta social kontakt och därigenom minska den sociala isoleringen bland äldre personer, särskilt när digitala verktyg används för att underlätta verklig mellanmännisklig interaktion.

Utöver de rättsliga instrument och politiska ramar som anges ovan finns det en rad finansieringsinstrument på EU-nivå för att stödja medlemsstaterna. Faciliteten för återhämtning och resiliens främjar reformer och investeringar inom verktygslådans fyra pelare, i

synnerhet genom cirka 8 miljarder euro till förskoleverksamhet och barnomsorg⁶⁴, cirka 43,2 miljarder euro till utbildning⁶⁵, cirka 41,7 miljarder euro till kompetenshöjning och omskolning⁶⁶, cirka 48,2 miljarder euro till stöd för hälso- och sjukvård och långvarig vård och omsorg⁶⁷ samt cirka 15,1 miljarder euro till subventionerat boende och social infrastruktur⁶⁸. I partnerskapsavtalen för 2021–2027 har 26 medlemsstater angett att demografi är en stor utmaning för sina territorier och att den ska hanteras med stöd från sammanhållningsfonderna. Europeiska socialfonden+ (ESF+), EU:s främsta instrument för att investera i människor, tillhandahåller tillsammans med medlemsstaterna nästan 7 miljarder euro för att främja en jämn könsfördelning på arbetsmarknaden, lika arbetsvillkor och en bättre balans mellan arbete och privatliv, samt 427 miljoner euro för att stödja arbetstagarnas aktiva och hälsosamma åldrande. Den kommande halvtidsöversynen av de sammanhållningspolitiska programmen⁶⁹, som planeras vara klar i mitten av 2025 och styrs av de landsspecifika rekommendationer som antas 2024, kommer att utgöra ett tillfälle att bedöma situationen i dessa regioner och vid behov anpassa programplaneringen av de sammanhållningspolitiska medlen. Dessutom finansierar Horisont Europa forskning för att minska kompetensbrist och kompetensgap med 43 miljoner euro, samt för att hantera de samhällsekonomiska effekterna av befolkningsutvecklingen med 27 miljoner euro.

En effektiv hantering av befolkningsutvecklingen kräver omfattande kapacitet och detaljerade uppgifter av hög kvalitet på EU-nivå och nationell nivå för att man ska kunna samla in och bedöma uppgifter samt expertis i syfte att tillhandahålla analyser och vägledning om lämpliga lösningar. Samordningsinsatser är också avgörande. På nationell nivå har medlemsstaterna gjort eller håller på att göra bedömningar av befolkningsutvecklingen och dess konsekvenser, bland annat i **Nederländerna** genom den nya ”statliga kommittén för demografiska förändringar fram till 2050”. Som ett komplement till denna verksamhet innehåller den europeiska befolknings- och migrationsstatistiken och EU:s befolkningsatlas redan en unik mängd uppgifter, interaktiva kartor och diagram på området, utöver andra verktyg såsom observationsorganet för landsbygden. Det kommer dock att behöva läggas större fokus på att bygga upp faktaunderlaget och kapaciteten för att bedöma och ytterligare förutse demografiska trender och dess konsekvenser, inbegripet hur politiken kan utformas på ett bättre sätt för att tillgodose den föränderliga gruppen av äldre i våra samhällen. Ett viktigt steg i denna riktning är förslaget till förordning om europeisk statistik om befolkning och bostäder⁷⁰ som syftar till att modernisera och integrera befolkningsstatistik, internationell migration och folk- och bostadsräkning.

⁶⁴ Siffror från den 28 september 2023. Uppgifterna bygger på metoden med digital märkning av pelarna i resultattavlan för återhämtning och resiliens och motsvarar de åtgärder som tilldelats politikområdet ”förskoleverksamhet och barnomsorg” som primära eller sekundära politikområden. För mer aktuell information och siffror om faciliteten för återhämtning och resiliens, se även rapporten från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens: det fortsatta arbetet, COM(2023) 545 final/2.

⁶⁵ Ibid. Uppgifterna motsvarar de åtgärder som tilldelats politikområdet ”allmän utbildning, yrkesutbildning och högre utbildning” som primärt eller sekundärt politikområde.

⁶⁶ Ibid. Uppgifterna motsvarar de åtgärder som tilldelats politikområdena ”vuxenutbildning”, ”grön kompetens och gröna jobb” och/eller ”humankapital i digitalisering” som primära eller sekundära politikområden.

⁶⁷ Ibid. Uppgifterna motsvarar de åtgärder som tilldelats politikområdet ”hälso- och sjukvård” och/eller ”långvarig vård och omsorg” som primära eller sekundära politikområden.

⁶⁸ Siffror från den 5 oktober 2023. Uppgifterna motsvarar de åtgärder som tilldelats politikområdet ”subventionerat boende och annan social infrastruktur” som primärt eller sekundärt politikområde.

⁶⁹ Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden och Fonden för en rättvis omställning.

⁷⁰ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om europeisk statistik om befolkning och bostäder, om ändring av förordning (EG) nr 862/2007 och om upphävande av förordningarna (EG) nr 763/2008 och (EU) nr 1260/2013, COM(2023) 31 final.

I syfte att förbättra de tillgängliga verktygen kommer kommissionen att göra följande:

Förstärka uppgifts- och faktaunderlaget

- Göra om **befolkningsatlasen** till en dynamisk plattform där kunskap om befolkningsstatistik kan skapas och sprida på EU-nivå och därigenom underlätta utbytet mellan medlemsstaterna.
- Stödja medlemsstaterna i att inom ramen för det europeiska statistiksystemet **förbättra sin statistik över befolkning och bostäder**, samt genomföra innovativa åtgärder på grundval av det framtida regelverket för europeisk statistik om befolkning och bostäder.
- Stödja analytisk verksamhet inom ramen för **delen om sysselsättning och social innovation i Europeiska socialfonden+** under 2024 och ta itu med viktiga aspekter av demografiska förändringar, särskilt när det gäller en längre förväntad livslängd, åldrande och långvarig vård och omsorg.
- Stödja **forskning** om politiska åtgärder avseende de demografiska utmaningarna **genom Horisont Europa**, inbegripet en studie om konsekvenserna av det ökade behovet av långvarig vård och omsorg som ska offentliggöras senast 2025.

Stödja översyn och uppdatering av demografirelaterad politik på alla nivåer

- I samarbete med ordförandeskapet uppmuntra till **regelbundna dialoger och utbyten** med medlemsstaterna om alla aspekter av demografi genom särskilda strukturer och resurser.
- Utnyttja **instrumentet för tekniskt stöd** för att på begäran hjälpa nationella myndigheter att utveckla eller uppdatera nationella strategier som syftar till att hantera befolkningsutvecklingen, särskilt med de tematiska flaggskeppen ”De unga först”, ”Kompetens”, ”Att undanröja hinder för regional utveckling” och ”Integrera migranter och locka talanger”.
- I början av 2024 offentliggörs den **nionde sammanhållningsrapporten**, som kommer att ge möjlighet till reflektion över hur sammanhållningspolitiken hjälper medlemsstaterna att ta itu med de demografiska utmaningarna.
- **Integrera demografiska aspekter** i relevanta politiska förslag **på EU-nivå**, i tillämpliga fall med åtföljande konsekvensbedömningar.
- **Anordna en tematisk konferens under första halvan av 2024** med diskussioner om hur system och politik kan upprätthålla livslängden i Europa, med utgångspunkt i de viktigaste resultaten av rapporterna om pensionernas tillräcklighet och åldrande.

Se till att ingen region i EU lämnas utanför

- Officiellt lansera plattformen **”Harnessing Talent”** den 23–24 november 2023 och gå vidare med ytterligare ansökningsomgångar inom ramen för mekanismen för talangsatsningar.
- Rikta särskild uppmärksamhet åt de särskilda utmaningar som hänger samman med landsbygdsområdenas befolkningsutveckling i den kommande **rapporten om genomförandet av den långsiktiga visionen för landsbygdsområden**.
- Bidra till att skapa **100 regionala innovationsdalar** som involverar EU-regioner med

sämre resultat vad gäller innovation, med en finansiering på 100 miljoner euro från Horisont Europa och 70 miljoner euro från instrumentet interregionala innovationsinvesteringar (I3) inom ramen för Eruf.

- Föra en regelbunden dialog i den av **kommissionens expertgrupper** som arbetar med sammanhållningspolitiska fonder⁷¹ om demografiska utmaningar och stöd från relevanta fonder, i syfte att säkerställa att demografiska utmaningar hanteras på lämpligt sätt under hela programplaneringen och genomförandet.
- Uppmana medlemsstaterna att utnyttja den kommande **halvtidsöversynen av de sammanhållningspolitiska programmen** för att vid behov anpassa programmen till de behov som uppstår till följd av de demografiska utmaningarna.

5. SLUTSATS

Befolkningsutvecklingen har en djupgående inverkan på våra liv och vår ekonomiska konkurrenskraft. Samtidigt som ett samhälle där människor lever allt längre och friskare liv kan hjälpa oss att anpassa oss och utnyttja nya möjligheter kan en åldrande befolkning och en krympande befolkning i arbetsför ålder försvåra de befintliga utmaningarna som hänger samman med bristen på arbetskraft, produktivitet och offentliga budgetar, vilket har en negativ inverkan på ekonomin och samhället i stort. Demografiska trender kan också bidra till att öka klyftorna mellan regioner och länder, vilket kan undergräva den sociala sammanhållningen och förtroendet för våra demokratiska institutioner och deras förmåga att skapa välbefinnande för alla.

EU måste följa en övergripande strategi som ger alla generationer möjlighet att förverkliga sina talanger och ambitioner. I Granada uttryckte EU-ländernas ledare sin beslutsamhet att investera i framtidens kompetens och ta itu med de demografiska utmaningarna. För att bygga upp en motståndskraftig, hållbar ekonomi för människor och ett samhälle där människor kan förverkliga sin potential är det viktigt att varsamt balansera olika politiska mål. EU:s och medlemsstaternas politik bör göra det möjligt för människor i hela Europa att förena familjeliv och avlönat arbete. Jämställdhet, icke-diskriminering, respekt för grundläggande rättigheter och rättvisa mellan generationerna måste alltid ligga till grund för vårt arbete. Mot bakgrund av en akut arbetskraftsbrist som pressar företag i hela EU är det också avgörande med laglig migration och en effektiv integration av tredjelandsmedborgare, som ett komplement till utnyttjandet av talang från unionen. Det planerade toppmötet om den sociala dialogen i Val Duchesse under första halvan av 2024 kommer att utgöra ett tillfälle att ytterligare ta itu med det akuta problemet med arbetskrafts- och kompetensbrist. För att ta itu med problemet med konkurrenskraft överlag har kommissionens ordförande gett Mario Draghi, f.d. ordförande för Europeiska centralbanken och Italiens regeringschef, i uppdrag att ta fram en rapport om framtiden för EU:s konkurrenskraft senast sommaren 2024.

⁷¹ Expertgruppen för fonderna inom ramen för förordningen om gemensamma bestämmelser (Expertgruppen för förordningen om gemensamma bestämmelser), se C(2021) 7888 final.

Genom att arbeta tillsammans kan vi bli ett starkare och mer dynamiskt, konkurrenskraftigt och sammanhållet Europa. Detta meddelande tar upp viktiga reformer och investeringar som kommer att behövas för att ta itu med och hantera befolkningsutvecklingen i Europa. Såsom anges ovan bör beslutsfattare i medlemsstaterna tillämpa dessa på nationell och regional nivå enligt en strategi som omfattar hela statsförvaltningen. Kommissionen har åtagit sig att hjälpa medlemsstaterna att på ett effektivt sätt använda de verktyg som står till buds och att i detta syfte fortsätta att vidareutveckla dem. I sitt arbete bör beslutsfattarna också främja aktivt deltagande av medborgarna och involvera alla aktörer – bland annat arbetsmarknadens parter och civilsamhällets organisationer – och därigenom föra en politik som är grundad i lokala förhållanden. På så sätt kan vi hjälpa individer och samhällen att blomstra och främja både nuvarande och kommande generationers välfärd och välbefinnande.